

Saaremaa kalur

Aleksander Lausmaa on taas kodumaal

Sügisel 1944. aastal arendasid Nõukogude armee survele meie vabariigi territooriumilt taganevad sakslased metsikut propagandat elanikkonna hulgas. Nad ei jätnud kasutamata igasuguseid väljamõeldisi, et hirmutada inimesi. Uskudes vaenlaste põhjendamatuid jutte, põgenes Saaremaa kalur Aleksander Lausmaa oma paadiga Rootsi.

«Võõras maa ei võtnud mind lahkelt vastu,» meenutab A. Lausmaa. «Peaaegu aasta aega tuli mul viibida mitmesugustes põgenike laagrites ja sellele järgnesid rõõmutud päevad leivapala otsimisel. Ma töötasin sulasena kulakute juures ja töölisena tekstiilivabrikus. Kõikjal jälgis mind tööpuudus. Tuli leppida igasuguse palgaga raske töö eest. Aastad möödusid. Üha raskemaks muutus töö leidmine. Elatanud inimesi ei võeta Rootsis tööle, seda enam välismaalasi.»

Viimaste välismaal viibimise aastate jooksul tegeles A. Lausmaa kohakala õngitsemisega. Harva naeratas talle õnn. Niisugustel päevadel ei olnud teenistus halb, kuid vaatamata sellele oli eesti kalur-poodniku alaliseks võlgla-seks. Tuli ju oma rahaga osta sööta, varustust, bensiini ja teha vajalikku remonti.

«Rootsi ajalehed ja eesti

Pildil: Aleksander Lausmaa Tallinnas.

E. Normani foto — ETA

* * *

rahva reetjate — emigrantide poolt väljaantavad räpased lehed,» jutustas A. Lausmaa edasi, «avaldavavad hirmsat laimu majanduse laostumisest ja eluraskustest Eestis. Mitmesugused organisatsioonid on hirmutanud Rootsis elavaid eestlasi, et neil ei tekiks mõtetki kodumaale tagasi pöörduda.»

Samaaegselt rajas A. Lausmaa Saaremaale mahajäänud pere — naine, kaks poega ja isa — jõukat elu «Koduranna» kalurikolhoosis.

Teated kodumaast, mis jõudsid Rootsi Aleksander Lausmaa kätte sugulaste kirjade, Eesti Raadio saadete ja harva kättesaadavate ajalehtede kaudu, sundisid üha enam mõtlema kodumaale naasmisele.

Ja nii pöördus A. Lausmaa pärast 14 aastat välismaal viibimist tagasi oma isade maale.